

Marina Dermastia in Tom Turk: *Znansopotnika*

Matjaž Kuntner

Tik pred prelomom tisočletja, v začetku januarja leta 1999, sem spakiral dva nahrbtnika in se odpravil na doktorski študij evulcijske biologije v Združene države Amerike. Na pot sem šel sam, s ključnimi knjigami v enem nahrbtniku in s pajki v etanolu v drugem, po mnogih premislekih s pokojnim prijateljem Andrejem, s katerim sva sestavljala sezname »za« in »proti« podiplomskemu študiju v tujini. O podobnih dilemah, življenjskih odločitvah, sopotnikih, kolegih, prijateljstvu, ljubezni, raziskovanju, deljenju znanja in ohranjanju planeta govori knjiga, ki je pred nami.

Avtorja, profesorja Marina Dermastia in Tom Turk, sta večkrat nagrajena znanstvenika, pedagoga in promotorja, razširjevalca znanosti. Kot je značilno za njeno pisanje, je Marina tudi tokrat skovala nov izraz, ki kot naslov knjige ponazarja to, da sta s Tomom povezana ne samo kot življenjska partnerja, torej sopotnika, temveč tudi kot znanstvena sodelavca. Izraz »znansopotnika«, četudi ni razložen nikjer v knjigi, je logično razumljiv. V poglavjih, kjer se kot avtorja izmenjujeta, se kronološko pomikamo skozi njuni povezani življenji in poklicni poti, od precej brezskrbnih dijaških in študentskih dni v Ljubljani, preko naravoslov-

nih odprav v Nepal in na Šri Lanko, kasnejših ekskurzij po Sredozemlju, med katerimi preide njuna platonična vez v nekaj globljeja in trajnega, pa skozi zgodnja leta improvizirane jugoslovansko slovenske biologije in biokemije do njunih znanstvenih in pedagoških poklicnih izzivov tako doma kot v tujini, posebej v Združenih državah Amerike, ter mnogih, mnogih potovanj na vse konce sveta. Med temi potovanji se bralki in bralcu odstira svet kritičnega razmišljanja obeh avtorjev, očaranosti nad velikim svetom in neomejenimi viri znanstvenih navdihov, pa ljubezni do vsega živega, od bakterij preko gliv do živali in rastlin, ki sta jim namenjala svoj raziskovalni navdih. Z odstrinjanjem povezav med milijoni vrstami tega planeta nam avtorja sporočata o nujnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti za nas in zanamce. Zgodbe nas popeljejo tudi v intimo družin, ki so tesno povezane med generacijami, ter odstrnejo nekatere podrobnosti, ki so zaznamovale Marinine in Tomove predhodnike, predvsem pa njuna otroka in njune vnuke. Podobne knjige v slovenski poljudni znanosti doslej ni bilo. *Znanstopotnika* ni le leposlovje, čeprav ima mnoge njegove prvine. Tudi ni zgolj znanstvena literatura, čeprav je polna strokovnih in lepo razloženih in utemeljenih vsebin. Prav tako ni nujno kritika slovenske in svetovnih družb, četudi vsebuje mnogo polemičnih elementov in jasnih pozivov proti antiintelektualizmu. Je pa za slovenske biologe in druge naravoslovce nekakšna kronologija dogodkov od osemdesetih let, preko osamosvojitvenih vojn v Jugoslaviji do novega tisočletja, v katerem se nam hitro dogajajo napredki v družbi, tehnologiji in znanosti. Skozi to zanimivo kronologijo Marina in Tom povesta mnogo osebnih zgodb, ki slovenskih biologov ne morejo pustiti ravnodušnih. Mnoge med njimi so poimenske anekdote naših kolegic in kolegov, ki nas dodobra nasmejijo, hkrati pa do nikogar niso žaljive. Branje je po eni strani torej preprosto v smislu lahkotnega požiranja strani zelo

kakovostno tiskane knjige založbe *Rokus Klett*. Vsekakor pa so poglavja, nekatera zelo kratka, druga daljša, večinoma izrazito poglobljena, iz katerih lahko izluščimo nekaj glavnih sporočil avtorjev. Eno od sporočil je, da je treba zaupati znanosti in znanstvenikom in četudi je to popolnoma jasno večini intelektualcev, je mantra treba ponavljati in ponavljati slehernikom, ki so se izgubili v neresnicah in posploševanju družbenih medijev. Drugi pomembni sporočili avtorjev sta poznavanje naravnih zakonitosti in ohranjanje narave. Avtorja sta v tem pogledu izrazito angažirana, na primer z vodenjem odprav v tropske ekosisteme in promocijo znanj in znanosti v vseh medijih, vključno z nagrajeno publicistiko in dokumentarnim filmom. Tretji poudarek knjige je namenjen pomenu družinskih vezi, partnerskih odnosov in medčloveškega razumevanja. In nazadnje, knjiga poudarja pomen prenašanja znanj na nove generacije: poleg plodne raziskovalne poklicne poti sta oba avtorja izrazito angažirana kot učitelja na vseh ravneh izobraževanja ter avtorja vrste učbenikov, ki so prevajani v tuje jezike. Bi lahko izdelek uredniško izboljšali? Zgodbe bi lahko še bolj zaživele in se bralcem približale z vključitvijo slikovnega gradiva. Knjiga je namreč brez fotografij z izjemo naslovnice, kar je težko razumeti, če vemo, da je Tom strasten fotograf, ki svoja dela objavlja in razstavlja. Urednikom bi tudi težko spregledal pomanjkanje strogosti pri poenotenju poglavij. Nekatera poglavja so zelo poglobljena v tematiko razmišljanja in s tem dolga, medtem ko so druga bolj telegrafska, podobna kratkim prebliskom. Včasih se pripovedovanje vsidra v družbenoaktualne dogodke, kjer pogrevanje slovenskih polemik iz časopisja ne služi brezčasnosti sporočil te knjige. Kot kaže, je urednik Marjan Žiberna avtorjema načrtno puščal popolno svobodo pri dolžini in vsebini kronološko zastavljenega narativa, vendar bi nekaj več okvira in kritičnega pregleda pred tiskom izboljšalo potek zgodb, enako velja

za sicer maloštevilne lektorske zdrse. Te kritike so namenjene izboljšanju morebitnih pomanjklivosti knjige, vsekakor pa se je skupno prizadevanje izkušenih avtorjev in urednika izrazilo v strokovno čisti in pripovedno svobodni, tekoči prozi.

Če povzamem svoje misli po branju *Znanstvenopisništvo*. Knjigo priporočam vsem ljubiteljem našega planeta in njegovih prebivalcev, ki jih kot biološke vrste štejemo v milijonih, po številčnosti pa v milijardah. Kdor pa je organsko povezan s slovenskimi biološkimi vědami, mora knjigo ne samo prebrati, ampak lasten izvod postaviti v svojo knjižnico, pred tem pa ga ponuditi Marini in Tomu v podpis. Lepo bi bilo imeti več podobnih knjig v slovenskem prostoru.

Če se vrnem k svojemu potovanju preko Atlantika, se je moje bivanje tam zavleklo nekaj let dlje, kot sem prvotno načrtoval, obenem pa sem uspel ohraniti čustvene, prijateljske in družinske vezi z domovino ter nadaljevati znanstveno kariero doma. Kljub mnogim težkim izzivom preživetja v tujini mi nikoli ni bilo žal teh izkušenj, ki so me, zdaj vem, izklesale v bolj kritičnega misleca in bolj pozornega državljana. Verjetno bi se znanstvenopisništvo strinjalo, da so naše izkušnje

iz tujine ključne za napredek slovenske biologije, saj znanje, ki smo ga prinesli nazaj v Slovenijo, zdaj prenašamo na študente, ki jim je podobna pot, četudi spodbujana, vendarle večinoma prihranjena. Po drugi strani so tako meni kot avtorjema knjige prav te izkušnje iz sveta razširile osebna obzorja ter nas in naše otroke, upam, naredile za boljše najemnike in varuhe našega planeta.